

- KNMI, 1994. Jaaroverzicht van het weer in Nederland, 1993.
- Moser, M., 1962. Die Rolle des Wassers im Leben der höheren Pilze. Schweiz. Z. Pilzk. 40: 134-139, fig. 9.
- Noordeloos, M.E., 1992. *Entoloma* s.l.. Fungi Europaei Vol. 5.
- Put, K. van de, 1993. *Exidiopsis effusa*, *Myxarium grilletii* en *Myxarium subhyalinum*, drie interessante vertegenwoordigers van de Tremellaceae. Coolia 36: 109-111.
- Veerkamp, M.T. & R. Sullock Enzlin, 1994. *Sistotrema confluens*, teruggevonden of nooit weggeweest. Coolia 37: 81-85.
- Weeda, E.J., 1989. Een gewijzigde indeling van Nederland in floradistricten. Gorteria 15: 119-126.

Coolia 38: 12 - 16. 1995.

ONDER WILGEN

A.F.M. Reijnders, Schuilenburgerplein 1 - B72, 3816 TD Amersfoort

Two species, originally described from alpine habitats, viz. *Hebeloma marginatum* (J. Favre) Bruchet and *Cortinarius subtorvus* Lamoure, were found in osier-beds along the river Waal. The specimens described as *Hebeloma marginatum* differ from the typical variant in the slender habit, the applanate pileus and the strong smell of turnips. *Cortinarius subtorvus* was already known from the Netherlands, growing with *Salix repens* in dune slacks.

Zij die langs het water onder wilgen paddestoelen zoeken zullen daar vaak *Hebeloma*'s aantreffen, o.a. *Hebeloma mesophaeum* (Pers.: Fr.) Quél. Er komen echter exemplaren voor, die wel wat op *Hebeloma mesophaeum* gelijken, maar macroscopisch duidelijk van deze soort afwijken. Ze zijn vaak wat kleiner, hebben minder of geen velumresten op het perifere deel van het hoedoppervlak, zijn wat lichter gekleurd en het contrast tussen de kleuren van het centrum van de hoed en die van de periferie is geringer.

Aangezien er duidelijke velumresten zichtbaar zijn langs de steel kunnen we de erop gelijkende soorten der *Denudata* uitsluiten (*Hebeloma pusillum* J. Lange en *H. vaccinum* Romagn. kunnen we ook onder deze wilgen vinden). Er blijven dan nog genoeg soorten over, want rondom *H. mesophaeum* zijn heel wat vormen beschreven.

Na een uitvoerige analyse van alle toegankelijke kenmerken kwamen we tot de conclusie dat deze in de uiterwaarden van Neerijnen veel voorkomende vorm wel niet helemaal thuis te brengen is onder de beschreven soorten, maar dat hij toch ook weer niet overtuigend genoeg afwijkt van bijv. *H. marginatum* (J. Favre) Bruchet om hem als een nieuwe soort te onderscheiden. We vermoeden dat deze vorm vrij veel voorkomt onder wilgen aan waterkanten.

Beschrijving afwijkende vorm van *Hebeloma marginatum* (zie figuur 1):

Hoed: diameter 2,5 cm, zeer spoedig vlak uitgebreid, soms met golvende rand; oppervlak vochtig, weinig kleverig, min of meer glanzend of mat in droge toestand, met naar de periferie witte vezeltjes (loupe), maar geen vlokken; centrum oranjebruin tot licht

omberkleurig (Séguy 131 vochtig - 191 droog), naar de rand lichter (Séguy 193), weinig verschillend in kleur van het centrum.

Lamellen: $L = \pm 30$, normaal wijd uiteen, met kleine tertiaire lamellen, met bocht aangehecht, ± 4 mm hoog, eerst grijswit, maar spoedig door de sporen bruin (Séguy 191), met witte zoom.

Steel: 30-60 x 2-3 mm, slank, over de gehele lengte even dik, eerst wit maar spoedig bruin wordend vanaf basis, wit-vezelig, met cortina-resten langs 't onderste gedeelte, soms met vlokkig wollig ringetje, boven de velumresten met haren die min of meer identiek zijn met de randharen, hol.

Vlees: wit, maar in steel, vooral in de cortex en onderaan, bruin (Séguy 191), met sterke radijsgeur en vrij bittere smaak.

Sporenfiguur: omber (Séguy 176).

Microscopische kenmerken:

Sporen: 9-13(-13,5) x 4,8-6,5(-7) μm , elliptisch met afgeronde of enigszins spitse top, met vrij dikke, onder microscoop lichtgele, wand, soms met oliedruppel.

Randharen (cheilocystiden): talrijk; snede daardoor $\pm$ steriel; 30-65 x 3,5-6,5 μm , van onderen meest iets verbreed (tot 12 μm), verder cilindrisch.

Hoedhuid: een dunne, ca. 60 μm dikke, cutis, met dunne evenwijdige vervlochten hyfen (diameter 2-5 μm), waarin ook hyfen van 't velum met membraanincrustaties; met gespen; hieronder de pigmentlaag (ca. 100 μm dik) met $\pm$ isodiametrische cellen (bijv. 32 x 20 μm) met gekleurde wanden en membraanincrustaties.

Discussie

Van *Hebeloma mesophaeum* onderscheidt deze vorm zich door een andere hoedkleur, 't ontbreken van velumresten op de hoed, de geringere kleverigheid, een sterkere knollengeur en de slanke elegante vorm.

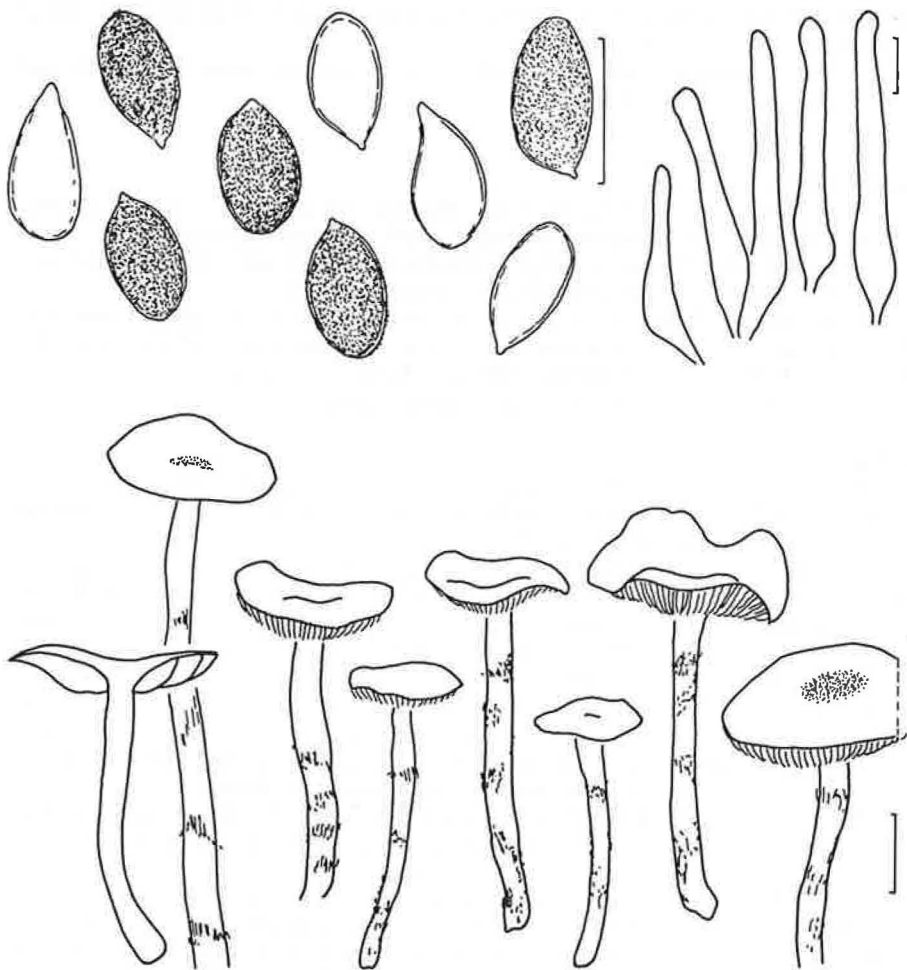
Wat betreft de soorten *Hebeloma marginatum* en *Hebeloma repandum* Bruchet, die beide met *Hebeloma mesophaeum* verwant zijn (alle hebben ze sporen met afgeronde top): onze exemplaren hebben met beide soorten, die als alpien en bij (dwerg)wilgen voorkomend beschreven zijn, sommige eigenschappen gemeen. Met *Hebeloma marginatum* de grootte van de sporen, de hoedkleur, de vezels langs de steel en vooral 't sterk bruin worden van de steel, maar ze wijken van deze soort af door de slanke vorm, 't snel uitgespreid zijn van de hoed en de sterke knollengeur. Met *H. repandum* hebben ze gemeen de vlak uitgespreide hoed, de hoedkleur en de vezelige steel, maar ze wijken ervan af door grotere sporen en de duidelijke bruinkleuring van de steel.

Er is dus iets voor te zeggen onze vorm als een aparte variëteit te onderscheiden. Het is namelijk mogelijk dat er naar de zijde van *Hebeloma marginatum* of/naar die van *H. repandum* verder geen overgangen bestaan.

Het lijkt ons van belang na te gaan of in ons land onder Wilg en langs 't water vaker deze specifieke vorm voorkomt. We menen hem reeds eerder in de buurt van de Loosdrechtse plassen gezien te hebben. Ook D. Tjallingii-Beukers blijkt hem te hebben opgemerkt in de Flevopolders (zie Arnolds et al., 1992), hetgeen ook duidelijk wordt uit haar aantekeningen, welwillend ter inzage uitgeleend door F. Tjallingii. Ook zij noemde hem *H. marginatum*.

Beide soorten, *H. marginatum* en *H. repandum*, werden als alpine soorten beschreven, de laatste van plaatsen waar sneeuw was blijven liggen in gezelschap van *Salix herbacea* L.

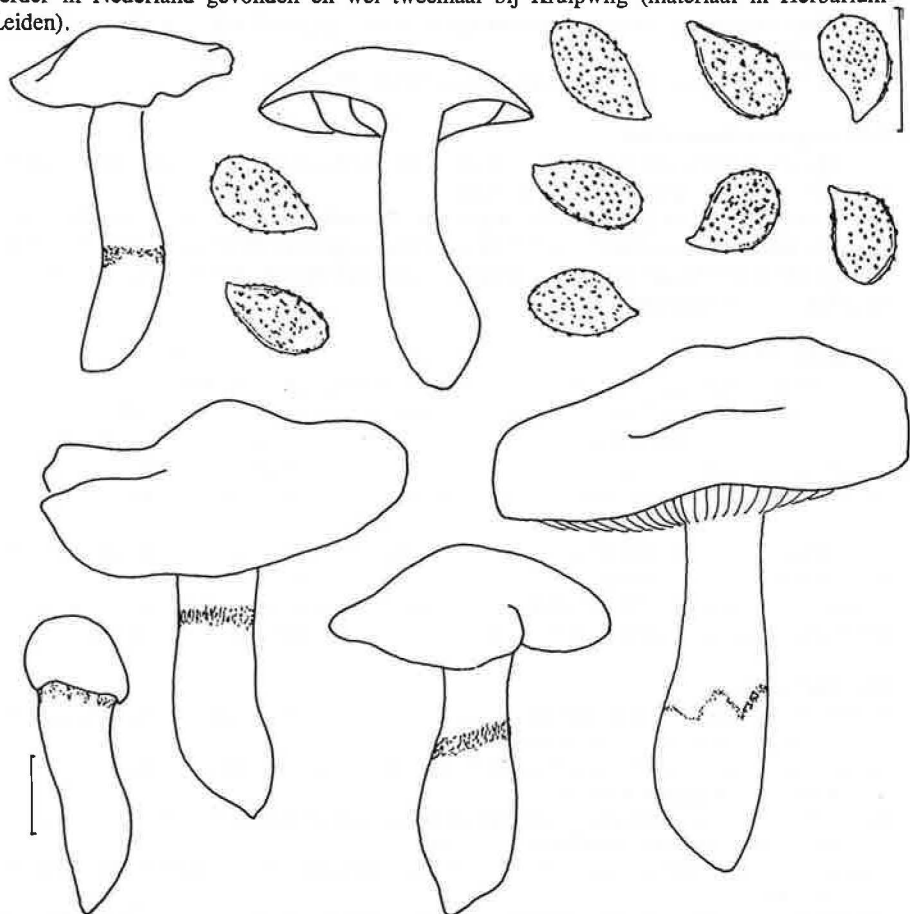
Onder welke wilgesoorten onze exemplaren van de uiterwaarden van Neerijnen voorkomen moet nog worden nagegaan. 't Zal wel een van de gewone soorten zijn, die in onze grienden zo vaak zijn aangeplant.

Figuur 1. *Hebeloma marginatum*. Vruchtlichamen, sporen en randharen. Maatstreepje is resp. 1 cm, 10 μ m en 10 μ m.

Cortinarius subtorvus

Deze Gordijnzwam werd in de uiterwaarden van Neerijnen aangetroffen onder wilgen. *Cortinarius subtorvus* Lamoure werd eerst voor alpien gehouden, aangezien hij door Favre beschreven werd van Graubünden (Zwitserland) (zie Lamoure, 1969). Lamoure (1969) meldt de soort voor verschillende vrij hoge plaatsen in de Franse Alpen en in Noorwegen. In deze alpine gebieden zou hij volgens Lamoure gebonden zijn aan de dwergwilgen *Salix reticulata* L. en *S. retusa* L. Volgens Arnolds et al. (1992) is hij eerder in Nederland gevonden en wel tweemaal bij Kruipwilg (materiaal in Herbarium Leiden).

Figuur 2. *Cortinarius subtorvus*. Vruchtlichamen en sporen. Maastreepje is resp. 1 cm en 10 μ m.

Beschrijving (zie figuur 2):

Hoed: diameter 4,5 cm, eerst half bolrond, dan uitgespreid en vlak met stompe umbo, niet kleverig, glanzend tot mat, eerst met wit-vezelig oppervlak, later met donkere

kleur door 't deklaagje heen, vochtig omber (Séguy 176), droog veel lichter, grijsbruin (Séguy 703) of bleker (Séguy 705, 190, 249).

Lamellen: $L = \pm 55$, met normale afstand, soms met tertiaire lamellen, jong grijswit, spoedig bruin (Séguy 132, 134), tenslotte roodbruin (Séguy 146).

Steel: 40-50 x 7-11 mm, vrij fors, kort, naar onderen wat verbreed en dan snel versmald en puntig, vezelig en lichtbruin onder vezels, bovenaan soms met lichtpaarse tint; van onderen bedekt met 't samenhangende velum, waardoor in het midden min of meer een ring zichtbaar is.

Vlees: wit, boven in steel met violette tint of weinig paarsbruin, gevuld, met zwakke knollengeur.

Sporenfiguur: levendig roodbruin (Séguy tussen 191 en 709, 710).

Microscopische kenmerken:

Sporen: 8-10,5(-12) x 4-5 μ m, elliptisch-langwerpig met ronde top, onder microscoop geel, met fijne puntjes, soms bijna glad.

Hoedhuid: een ca. 30 μ m dikke laag dunne, liggende hyfen (3-5 μ in diameter) soms met gele membraanincrustaties; hieronder een bruin gepigmenteerde laag met korte cellen bijv. 40-80 x 25-30 μ m met waarschijnlijk membraanpigment (geen incrustaties gezien, mogelijk ook vacuolaire pigment).

Discussie

Ook hier weer tillen we niet zwaar aan het feit dat deze soort eerst als zuiver alpien is beschouwd. Wel is belangrijk dat in de beschrijving van Lamoure (1969) (bij deze beschrijving is ook een gekleurde afbeelding waar onze exemplaren goed op lijken) de associatie met *Salix* is vermeld. We hebben hier blijkbaar weer te doen met een wilgen-specialist, die zich niet beperkt tot één wilgesoort. Interessant is dat hij ook bij Kruipwilg voorkomt.

Hoewel we nog niet konden vaststellen bij welke Wilgesoort in de grienden der uiterwaarden, *Salix purpurea* L., *S. triandra* L., of *S. alba* L. enz., de exemplaren van onze collectie groeiden (de bloeitijd der wilgen moet daarvoor worden afgewacht), is nu wel duidelijk dat *Cortinarius subtorvus* ook gebonden aan deze soorten voorkomt.

LITERATUUR

- Arnolds, E., E. Jansen, P.J. Keizer, M. Nauta, M. Veerkamp & E. Vellinga, 1992. Standaardlijst van Nederlandse macrofungi. Supplement 2.
- Bruchet, G., 1970. Contribution à l'étude du genre *Hebeloma* (Fr.) Kummer. Bull. mens. Soc. linn. Lyon 39. Suppl. au no. 6.
- Favre, J., 1955. Les champignons supérieurs de la zone alpine du Parc National Suisse. Ergebn. wiss. Unters. Schweiz. Natn. Parks, n.f. V, 33.
- Lamoure, D., 1969. Un Cortinaire alpin: *Cortinarius subtorvus* sp. nov. Schweiz. Z. Pilzk. 47: 165-169.
- Vesterholt, J., 1989. A revision of *Hebeloma* sect. *Indusiata* in the Nordic countries. Nord. J. Bot. 9: 283-319.